

CSIBRA ZSUZSANNA

PERZSA KÖVETSÉGEK AZ ÉSZAKI WEI-DINASZTIA UDVARÁBAN

Az Északi Wei-dinasztia császári évkönyveinek feljegyzései beszámolnak az udvarba látogató küldöttségek érkezéséről, 455-től kezdődően pedig a császártól kihallgatást kérő perzsa delegációk rendszeres látogatásáról tesznek említést. A Xiao Mingdi (孝明帝) uralkodása alatt 518-ban érkező követek levelének üdvözlő formulája, melyet a Wei Shu (魏书) a levélből kiragadva megőrzött, figyelemre méltó dokumentuma a kínai—perzsa kapcsolatok alakulásának. A köszöntés szövege és fordítása a következő:

„大國天子,天之所生,願日出處,常爲漢中天子,波斯國王 居和多,千萬敬拜.

[Nagy ország császára (= az Ég fia), aki az Égtől született, kívánságod (akaratom) szerint kel fel a Nap, légy mindig Han-Kína császára! Bosi ország királya, Juheduo határtalan tisztelettel meghajlik.]”

A megszólítás a fogalommá vált Ég fia összetétellel kezdődik, amelyet mintegy pontosításul, magyarázatként követ az eredeti jelentés körülírása. Ecsedy Ildikó tanulmányában megjegyzi, hogy a környező népek számára nem volt ismeretlen a megnevezés császár jelentésben,¹ az üdvözlés megfogalmazója (fordítója) azonban szükségesnek látta ennek kifejtését. A következő négyzavas egység két fordítási lehetőséget is felvet. Ha az üdvözlés ritmusát, a kínaiiban gyakori négyzavas tagolást tekintjük kiindulópontnak, akkor a *yuan ri — chu chu* értelmezés látszik elfogadhatónak. Idegen anyanyelvű fordító nyomán elképzelhető a *yuan — ri chu chu* (kívánságod szerint a Napkelte helyén) tagolás is, amely azonban megbontja a kifejezés ritmusát. Az üdvözlés utolsó négy szava a császárt megillető tisztelet és hódolat kifejezése, amely személyének és tisztének mindenekfelettségét hivatott hangsúlyozni.

Az Északi Wei-dinasztiát az északi területeket a IV. században elfoglaló tuoba (拓跋) törzs alapította 386-ban. A IV. század második és az V. század első felében igazgatásuk alatt egyesítették az északi területeket, majd egészen Xinqiangig terjesztették ki államuk határát. Az uralkodóház vezető rétegei támogatták a kínai kultúrát, a hagyományos kínai rend részévé váltak. Pártfogásukba vették a buddhizmust, amely keveredve a konfuciánus és a taoista elvekkel sajátos formát öltött. A császár, az Ég fia azonossá vált Buddhával, a főváros, Pingcheng melletti első öt barlangot a dinasztia első öt császáranak szentelték, melyben a róluk mintázott Buddha-szobrokat állították fel. A Wei Shu-ban olvasható üdvözlő-formula elismeri, legitimnek tekinti az Északi Wei-uralmat, annak ellenére, hogy a hagyományos kínai arisztokrácia a Déli-dinasztiák területére szorult, s szintén diplomáciai kapcsolatokat tartott fenn távoli vidékekkel, tengeri úton. A császár személyének, Égi-isteni származásának szóló hódolatot fejezi ki a bai 拜, amely eredetileg az isteni, a természetfeletti imádatát jelenti.

A kínai dinasztiák évkönyveinek közös vonása, hogy a történelmet a „közép” perspektívájából sajátosan értelmezve önmaguk felsőbbbségét és legitimitását hirdetik a megelőző dinasztiával és a környező népekkel szemben. Az Ég fiához mérve mindenki alattvaló, így a Kínával létrejövő diplomáciai kapcsolatok sem az egyenlőségen alapulnak. Ennek tudomásul vételét jelzik a perzsa uralkodó kínaira fordított szavai, s ezért tekinthették fontosnak megőrizni a Wei Shu feljegyzései között.

¹ Ecsedy Ildikó: Nomádok és kereskedők Kína határain Bp., 1979. 65.